

Розділ 1

Ярина та Ярема

Дітей не відлякнеш суворістю, вони не переносять тільки брехії.

Л. М. Толстой

Одного дня до пана Станіслава Черевковського, березанського сотника Переяславського полку, дійшла звістка, що його єдиний син Андрій помер. Старий сприйняв новину байдуже. Лише замовив панахиду.

Станіслав давно викреслив сина зі свого життя, бо той одружився з незаможною сиротою! Звісно, що таке не могло влаштувати Станіслава. Він був не знатного походження, проте заможний, тому хотів мати багату невістку і впливових родичів. От і поставив питання руба: не дасть благословення на цей шлюб. Проте Андруся це не зупинило, він обвінчався з коханою та пішов із нею шукати щастя на чужині.

І нині впертість Черевковського обернулася бідую: Андрій служив гайдуком в одного шляхтича, який, затіявши сварку з сусідом, загинув разом зі своїми охоронцями. А ще доброзичливці розповіли сотникові, що його невістка та онуки животіють у злиднях, тож йому варто забрати до себе єдину рідню. Але Станіслав лише зневажливо скривився. «І пальцем не поворухну задля цієї злидоти! Через неї я втратив сина», — думав старий пізно ввечері, на самоті випивши чарку за упокій душі Андрія.

На жаль, Станіслав був не позбавлений пороків. Рано овдовівши, він не поспішав одружуватися вдруге і, вміло користуючись своєю чарівливістю, заводив собі полюбовниць. Сусіди,

чудово обізнані про інтимні справи сотника, лише нишком лихословили за його спиною. Але відверто висловити свій осуд ніхто не наважувався — Станіслав був жорстокий і мстивий.

Минуло майже три роки після смерті сина, коли Черевковський дізнався про смерть невістки. Що коїлось у душі Станіслава всі ці роки, чи сумував він за єдиним сином, чи ні, було відомо хіба що парафіяльному священникові. Але тепер старий вирішив-таки забрати онуків до себе. І через два тижні джури привезли до Березані семирічних хлопчика і дівчинку.

Побачивши онуків, Станіслав був вражений. Але не тим, що діти були худі й недоглянуті, а їхній одяг майже перетворився на лахміття. А тим, що вони виявилися близнюками. Та ще й рудими, як покійна невістка! Старий приголомшено дивився на два абсолютно однакових личка з великими очима відтінку соковитої зелені. І жодного теплого почуття онуки, які нагадували занедбаних кошенят, у ньому не викликали.

Діти, що було незвично, дивилися на свого суворого діда без остраху. А коли той пройшовся кімнатою, вони насторожено стежили за ним, повертаючи голівки, немов не чекали добра від цього ставного чоловіка з красивим обличчям і сивим волоссям.

— Назвіть ваші імена, — холодно звелів Станіслав.

— Ярема та Ярина, — спокійно сказав хлопчик, не випускаючи худеньку ручку сестри зі своєї долоні. — А тебе як звати? — запитав він з дитячою безпосередністю, у якій дідові вчулася прихована насмішка. Адже досі близнюки не знали про те, що мають рідного діда — мати ніколи не розповідала про нього.

— А ти, внучку, нахаба! — відповів Станіслав. — Надалі думай, як зі мною говориш! Бо доведеться навчити тебе шанобливості.

— Тільки спробуй образити мого брата! — вигукнула Ярина, блиснувши оченятами.

— Пффф! Теж мені захисниця! А силюньки маєш багато, онучко? — глузливо відповів дід. — Насте! — покликав він свою куховарку і, коли та з'явилася, наказав: — Відведи цих здихлят у лазню й ретельно вимий — щоб жодної воші на них не залишилося, а потім перевдягни! Бо старці краще за них одягнені!

— Що ти, Станіславе! Нема у них вошей! Чи ж годиться таке про рідних онуків говорити? — обурилася Настя.

Таке вільне поводження служниці з паном пояснювалося просто: Настя була черговою коханкою Станіслава. Де він її знайшов і чому вона погодилася з ним жити невінчаною, не знав ніхто. Сама Настя зовсім не бентежилася своїм становищем, бо природа забула наділити її великим розумом і гідністю, натомість щедро відмірявши краси, доброти і простодушності. Тому жінка одразу розчулилася, побачивши дітей.

— Ой, які славні! — защебетала вона. — Тільки худенькі! Нічого — я це виправлю! Ходімо зі мною, крихітки!

Але діти й з місця не зрушили.

— Ну, чого ж ви, кошенятка? Ходімо! — знову ласкаво покликала жінка і простягла руку дівчинці.

Ярина подивилася на брата, наче питаючи схвалення, а потім вклала маленьку долоньку в м'яку, білу долоню жінки та слухняно пішла з нею, а Ярема насторожено зиркнув на діда і попрямував слідом. Станіслав ледь не сплюнув — онуки викликали у нього огиду. Занадто вже вони були схожі на невістку! «Через їхню матусю я втратив сина! І чому ці вилупки не поздыхали слідом за нею?! Тоді мені не треба було б з ними морочитися», — зі злістю думав Станіслав, уже шкодуючи про своє милосердя. «Гаразд! Усе, що стається — на краще. Подивлюся ще, що з них виросте!» — зрештою вирішив він.

Увечері ретельно вимиті й перевдягнені у все нове близнюки сиділи за столом разом з дідом, із великим апетитом їли кашу, жадібно запиваючи її парним молоком і прицмокуючи від задоволення. До цього вони жили у бідних людей, і не завжди вдавалося не те що ласощів скуштувати, а навіть поїсти

вдосталь, а тут така смакота! Джури й Настя, які теж вечеряли зі своїм паном за одним столом, із жалістю поглядали на дітей. Але Станіслав жалю не відчував і навіть ложку відклав, гидливо дивлячись на онуків. «Як голодні звірята! Якби поставити миски на підлогу, то, мабуть, стали б на карачки і почали хлебтати!» — думав він, хоча й знав, що онукам жилося не ситно.

Того вечора Станіслав так і не торкнувся до страв. Зате близнюки, наївшись досхочу, почали куняти прямо за столом. Тоді дбайлива Настя відвела дітей до спальні, де вклала їх у ліжко. Вона розчулено дивилася, як сонні дітлахи обнялися худими ручками, тісно притулившись одне до одного. Вочевидь, близнюків пов'язувала сильна любов. Насті стало невимовно шкода цих двох сиріт, чиє життя було таким гірким. Та ще й обурювала неприязнь до них рідного діда. Настя не здогадувалася, що ненависть до невістки Станіслав переніс на дітей. А вкладаючись зі своїм коханцем спати, простодушна жінка відверто запитала:

— Чому ти, мій голубе, такий неприязний до своїх онуків?

— А тобі що до того? — буркнув Станіслав. — Вони що, скаржилися? От нахаби! Замість того, щоб бути вдячними мені за прихисток, вони ще й комизяться!

— Не скаржилися вони! Я сама помітила. Це ж твої онуки, коханий, тож будь добрішим до них!

— Ти що, повчати мене будеш? Не твоє це діло!

— Ах, ось ти як!? — і обурена Настя повернулася до коханця спиною, твердо відкинувши всі його спроби до примирення.

Наступного дня Станіслав, сердитий через учорашню сварку з Настею, ледь стримувався, щоб не зігнати досаду на онуках. Ярема та Ярина це помітили і не могли второпати, чим дід незадоволений.

Після смерті матері дітей забрали до себе сусіди. Чужі люди тепло ставилися до сиріт і зі щирим жалем розпрощалися з ними. Ярема та Ярина сподівалися, що дід любитиме їх,